

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
(ДИКТАНТ) ДЛЯ ВСТУПНИКІВ НА ОСНОВІ БАЗОВОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У ВІННИЦЬКОМУ ЛІЦЕЇ
БЕЗПЕКОВОГО СПРЯМУВАННЯ ТА НАЦІОНАЛЬНО-
ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЛЬВІВСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

Ухвалено рішенням
Педагогічної ради ліцею
Протокол № 11 від 28 червня 2024 р.

м. Вінниця 2024

Пояснювальна записка

Програму вступного випробування з української мови для вступників на основі базової загальної середньої освіти розроблено з урахуванням чинних програм з української мови для 5-9 класів (наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804).

Пропонована програма передбачає виявлення рівня знань абітурієнтів з таких розділів: «Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія», «Лексикологія. Фразеологія», «Будова слова. Словотвір», «Морфологія», «Синтаксис», «Стилістика», «Розвиток мовлення».

Вступники повинні знати: основні правила вживання звуків у різних позиціях слів, чергування голосних і приголосних звуків, зміни в групах приголосних, правила вживання великої літери, знака м'якшення і апострофа; написання частин мови, складних слів; правила утворення і написання граматичних форм різних частин мови; види речень, способи ускладнення речень, типи зв'язків у реченнях, вживання сполучників і розділових знаків у різних видах речень тощо.

Вступники повинні вміти: правильно писати слова з різними орфограмами, зіставляти звучання і написання слів, передавати на письмі звуки і звукосполучення, записувати складні, складноскорочені слова і аббревіатури, власні назви; правильно вживати відмінкові закінчення, а також закінчення різних форм дієслова, грамотно писати прислівники і займенники; визначати головні і другорядні члени речення, однорідні члени речення і узагальнюючі слова при них, зв'язки сурядності і підрядності, вставні і вставлені конструкції, уточнюючі члени речення, пряму і непряму мову, відповідно до цього правильно вживати розділові знаки.

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності вступників є **текстовий диктант**.

Тексти диктантів відповідають орфографічним, граматичним та стилістичним нормам сучасної української мови.

Перелік тем для підготовки до вступного випробування

1. Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія

- **Звуки мови й звуки мовлення.** Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді й м'які, дзвінкі й глухі; вимова звуків, що позначаються літерами г і ґ.
- **Позначення звуків мовлення на письмі.** Алфавіт (абетка, азбука). Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв я, ю, є, ї та щ.
- **Склад. Наголос.** Орфоепічний словник і словник наголосів. Орфоепічна помилка. Вимова наголошених і ненаголошених голосних. Ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Ненаголошені голосні, що не перевіряються наголосом. Позначення на письмі ненаголошених голосних [е], [и] та [о] перед складом з наголошеним [у] в коренях слів. Орфографічний словник.

Орфограма. Орфографічна помилка, її умовне позначення.

- **Вимова приголосних звуків.** Уподібнення приголосних звуків. Вимова і правопис префіксів роз-, без-. Спрощення в групах приголосних.

- **Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків.**

- **Чергування** [o] – [a], [e] – [i], [e] – [и]; [o], [e] з [i]; [и] – [і] після [ж], [ч], [ш], [шч] та [г], [к], [х] у коренях слів; [г], [к], [х] – [ж], [ч], [ш] – [з'], [ц'], [с']. Основні випадки чергування у – в, і – й, з – із – зі.

- **Позначення м'якості приголосних на письмі буквами ь, і, є, ю, я.**

- **Основні правила переносу.**

- **Правила вживання знака м'якшення й апострофа.**

2. Лексикологія. Фразеологія

- **Групи слів за походженням:** власне українські й запозичені слова. Тлумачний словник української мови. Словник іншомовних слів. Лексична помилка (тавтологія, калькування, вживання слів у невласливих значеннях тощо) та умовне позначення її. Написання слів, що увійшли в українську мову з інших мов.

- **Активна й пасивна лексика української мови:** застарілі слова, неологізми.

- **Групи слів за вживанням:** загальноновживані й стилістично забарвлені слова, діалектні, професійні слова й терміни, просторічні слова. Пароніми.

- **Фразеологізми.** Поняття про фразеологізм, його лексичне значення. Джерела українських фразеологізмів. Прислів'я, приказки, крилаті вирази, афоризми як різновиди фразеологізмів. Фразеологізми в ролі членів речення. Фразеологічний словник.

3. Будова слова. Словотвір

- **Основні способи словотворення:** префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, безафіксний, складання основ (або слів), аббревіатури, перехід слів з однієї частини мови в іншу. Словотвірний ланцюжок. Словотвірний розбір слова.

- **Зміни приголосних при творенні слів:** іменників із суфіксом -ин(а) від прикметників на -ський, -цький; буквосполученням -чн- (-шн-). Зміни приголосних при творенні відносних прикметників із суфіксами -ськ-, -цьк-, -зьк- та іменників із суфіксами -ств(о), -зтв(о), -цтв(о).

- **Складні слова.** Сполучні о, е в складних словах. Творення складноскорочених слів. Правопис складних слів разом і через дефіс, написання слів з пів-; правопис складноскорочених слів.

4. Морфологія

- **Загальна характеристика частин мови.** Граматична помилка, умовне позначення її.

- **Іменник.** Іменник як частина мови: загальне значення,

морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники загальні й власні, конкретні та абстрактні. Велика буква та лапки у власних назвах. Збірні іменники. Рід іменників. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що мають форми тільки однини або тільки множини. Відмінки іменників. Відмінювання іменників. Поділ іменників на відміни й групи. Букви -а (-я), -у (-ю) в закінченнях іменників чоловічого роду другої відміни. Незмінювані іменники. Рід незмінюваних іменників. Особливості написання іменників у кличному відмінку. Написання й відмінювання чоловічих і жіночих прізвищ, імен по батькові. Не з іменниками. Букви е, и, і в суфіксах -ечок, -ечк, -ичок, -ичк, -інн(я), -ення(я), -н(я), -инн(я), -ив(о), -ев(о). Правопис складних іменників.

- **Прикметник.** Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Групи прикметників за значенням: якісні, відносні, присвійні. Перехід прикметників з однієї групи в іншу. Ступені порівняння якісних прикметників, творення їх. Відмінювання прикметників. Прикметники твердої й м'якої груп. Перехід прикметників в іменники. Написання прикметників із суфіксами: -еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-, -ськ-, -цьк-, -зьк-. Букви е, о, и в прикметникових суфіксах -ев-(-єв-), -ов-(-йов-, -ьов-), -ин-, -ін-, -ичн-. Написання не з прикметниками. Написання -н- і -нн- у прикметниках. Написання складних прикметників разом і через дефіс. Написання прізвищ прикметникової форми.

- **Числівник.** Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Числівники кількісні і порядкові. Числівники прості, складні й складені. Відмінювання числівників. Буква ь на кінці числівників і перед закінченням у непрямих відмінках. Роздільне написання складених числівників. Написання разом порядкових числівників з -тисячний. Узгодження числівників з іменниками. Правильне вживання числівників на позначення дат і часу.

- **Займенник.** Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні; питальні й відносні; заперечні; означальні й неозначені. Відмінювання займенників усіх розрядів. Приставний н у формах особових і вказівних займенників. Написання разом і через дефіс неозначених займенників. Правопис заперечних займенників. Написання займенників із прийменниками окремо.

- **Дієслово.** Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: неозначена форма, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, безособові форми на -но, -то. Неозначена форма (інфінітив) та особові форми. Доконаний і недоконаний види дієслова. Часи дієслів. Зміна дієслів у минулому часі. Дієслова I і II дієвідмін. Букви е, и в особових закінченнях дієслів I і II дієвідмін. Дієвідмінювання дієслів теперішнього й майбутнього часу. Способи дієслів. Творення дієслів умовного й наказового способів. Знак

м'якшення у дієсловах наказового способу. Безособові дієслова. Способи творення дієслів. Не з дієсловами. Правопис -ться, -шся в дієсловах.

- **Дієприкметник як особлива форма дієслова.** Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприкметниковий зворот. Розділові знаки в реченнях з дієприкметниковими зворотами. Творення й відмінювання активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Правопис відмінкових закінчень дієприкметників. Обмеженість уживання форм активних дієприкметників теперішнього часу в сучасній українській мові, способи їх заміни. Безособові дієслівні форми на -но, -то. Правопис суфіксів дієприкметників. -Н- у дієприкметниках та -нн- у прикметниках дієприкметникового походження. Не з дієприкметниками.

- **Дієприслівник як особлива форма дієслова.** Загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівниковий зворот. Розділові знаки при дієприслівниковому звороті й одиничному дієприслівникові. Вид і час дієприслівників. Дієприслівники недоконаного й доконаного виду, творення їх. Не з дієприслівниками.

- **Прислівник.** Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників. Ступені порівняння прислівників. Творення й правопис прислівників. Букви -н- та -нн- у прислівниках. Не і ні з прислівниками. И та і в кінці прислівників. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання прислівників окремо, разом, через дефіс. Написання прислівникових словосполучень типу: раз у раз, з дня на день.

- **Прийменник як службова частина мови.** Прийменник як засіб зв'язку слів у словосполученні й реченні. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Види прийменників за будовою. Непохідні й похідні прийменники. Написання похідних прийменників разом, окремо та через дефіс. Синонімічні й антонімічні прийменники. Прийменниково-іменникові конструкції в ролі членів речення.

- **Сполучник як службова частина мови.** Види сполучників за будовою, походженням. Використання сполучників у простому і складному реченнях: сполучники сурядності й підрядності. Написання сполучників разом та окремо. Розрізнення сполучників й однозвучних слів. Синонімічні й антонімічні сполучники.

- **Частка як службова частина мови.** Частки формотворчі та словотворчі. Частки, що надають слову або реченню додаткових відтінків. Правопис часток не і ні з різними частинами мови. Написання часток -бо, -но, -то, -от, -таки.

- **Вигук як особлива частина мови.** Групи вигуків за значенням. Дефіс у вигуках. Кома і знак оклику при вигуках.

5. Синтаксис

- **Словосполучення.** Будова й види словосполучень за способами вираження головного слова.
- **Речення.** Речення прості й складні, двоскладні й односкладні. Граматична помилка та її умовне позначення.
- **Просте речення.** Двоскладне речення. Головні й другорядні члени речення.
 - **Підмет і присудок.** Способи вираження підмета. Простий і складений присудок (іменний і дієслівний). Способи вираження присудка. Тире між підметом і присудком. Узгодження головних членів речення.
 - **Речення поширені й непоширені.** Порядок слів у реченні. Логічний наголос.
 - **Означення, додаток й обставини як другорядні члени речення.** Прикладка як різновид означення. Написання непоширених прикладок через дефіс; прикладки, що беруться в лапки. Види обставин (за значенням), способи вираження їх. Порівняльний зворот. Виділення порівняльних зворотів комами.
 - **Односкладні прості речення** з головним членом у формі присудка і підмета. Односкладне речення як частина складного речення.
 - **Повні й неповні речення.** Тире в неповних реченнях.
 - **Просте ускладнене речення.**
 - **Речення з однорідними членами.** Поширені й непоширені однорідні члени речення. Смислові відношення між однорідними членами речення (єднальні, протиставні, розділові). Кома між однорідними членами речення. Речення з кількома рядами однорідних членів. Однорідні й неоднорідні означення. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Двокрапка й тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами.
 - **Речення зі звертаннями, вставними словами** (словосполученнями, реченнями). Звертання непоширені й поширені. Риторичне звертання. Вставні слова (словосполучення, речення). Групи вставних слів і словосполучень за значенням. Розділові знаки при звертанні і вставних словах.
 - **Речення з відокремленими членами.** Поняття про відокремлення. Відокремлені другорядні члени речення (також уточнювальні). Розділові знаки при відокремлених членах речення.
 - **Пряма й непряма мова.** Заміна прямої мови непрямою. Цитата як спосіб передачі чужої мови. Діалог. Розділові знаки при прямій мові й діалозі.
 - **Складне речення, його ознаки.** Складні речення без сполучників, із сурядним і підрядним зв'язком.
 - **Складносурядне речення, його будова й засоби зв'язку між його**